

Pomen, ki ga je imel 4. mednarodni speleološki kongres za mednarodno speleologijo, ima postojnsko zasedanje Študijske skupine Človekov poseg v kras MGZ v Postojni za geografijo krasa, ki je prav zadnja leta odkrila veliko sprememljenost nadzemeljskega in podzemeljskega krasa in kraških procesov, ki jih je vnesel v kraško naravo človek. Zdaj vedno bolj spoznavamo, da kras v mnogih potezah ni samo delo narave, ampak tudi človeka.

Ivan Gams

26. mednarodni geografski kongres v Avstraliji

Pripravili so ga Nacionalni komite za geografijo Avstralske akademije znanosti in Kongresni komite, sestavljen pretežno iz geografov z univerze v Canberri in Sydneyu, ob pomoči drugih avstralskih geografskih in negeografskih organizacij in deloma ob virih za proslavljanje dvestoletnice naselitve belcev. Toliko časa je namreč poteklo od ustanovitve prve naselbine belcev na avstralskih tleh. Da je bilo dela pri organizaciji doslej najbolj razvejanega mednarodnega geografskega kongresa veliko, priča nekaj števil. Organizacijsko je bilo potrebno pripraviti 75 simpozijev, kolokvijev in sestankov komisij, delovnih skupin in študijskih skupin Mednarodne geografske zveze (v bodoče MGZ), predkongresnih in pokongresnih ekskurzij. Večina 4–7 dnevni predkongresnih prireditelj je bila v Avstraliji, nekaj pa tudi v Novi Zelandiji (teh so se udeležili tudi štirje Jugoslovani), na Novi Gvineji in v Maleziji. Med 20. avgustom, ko je bila slovesna otvoritev v sydneyški operni hiši, in 26.8. 1988 so bile osrednje kongresne prireditve v univerzitetnem središču v največjem avstralskem mestu. Sodeč po programu se je v 90 dopoldanskih in popoldanskih sekcijah zvrstilo 687 predavanj, nadaljnih 54 pa jih je bilo na osmih simpozijih. Od geografskih vej je največ predavanj odpadlo na geomorfologijo. O vseh so v dveh knjigah objavili povzetke. Vseh referatov pa organizatorji ne bodo natisnili. V bližini stavb s predavanji so v času kongresa odprli dve mednarodni razstavi (kart in kartografskih izdaj iz let 1984–88 – Jugoslavija pri tem ni sodelovala – in tehničnih kartografskih pripomočkov) ter štiri avstralske (kart iz razdobja 1788–1988, fotografij iz življenja ljudi in o pokrajinah, o odkritjih in raziskavanjih, domači založniki pa so pripravili tudi razstavo avstralskih geografskih tiskov).

O prispevkih Jugoslovanov na predkongresnih zborovanjih pisec teh vrstic po povratku iz Avstralije nima podatkov. Nekaj več more poročati samo o sestanku Študijske skupine Človekov poseg v kras v tednu pred kongresom. Povezano je bilo z ogledom treh primerov izoliranega (osamljenega) pretočnega in kontaktnega krasa v državi Novi Južni Wales. Vsi so v silurskih apnencih v obliki ozkega, nekaj sto metrov širokega in nekaj kilometrov dolgega pasu sredi silikatne vododržne okolice. V prvem primeru, pri Yarrangobillu, pod takrat še vedno zasneženimi vrhovi Avstralskih Alp na pol poti med Canberro in Melbournom, vodi 230 jamskih vhodov v kratke, a velike jamske prostore, združene v dober ducat jam, ki imajo malo občudovalcev zaradi velike oddaljenosti od večjih naselij. Jam v krasu Wombeyan JZ od Sydneya, je skupno okoli 270, od tega pet turističnih. Turistično in geomorfološko pa so morebiti najbolj zanimive jame v 100 m širokem in 6 km dolgem pasu apnenca severozahodno od Sydneya pri kraju Jenolanu. Njihova raznolikost kapniških in erozijskih oblik je izjemna v svetovnem merilu. Za slovenski kras menimo, da so se sedanje kraške oblike pričele razvijati v pliocenu ali kvartarju. Za omenjene tri kraške predele ugotavljajo starost v sto milijonih letih. Skupno vsem tem območjem je začetek turističnega obiska v preteklem stoletju. Jame v Jenolanu so pričeli električno razsvetljevati že leta 1880 (v Postojnski leta 1884). Kljub dolgotrajnemu obisku in pretežno ozkim rovom so za naše razmere izredno dobro ohranjene drobne kapniške

tvorbe, seveda tudi po zaslugi z mrežami obdanih poti. Zaradi varstva okolja mnogi upravljalci teh jam ne želijo povečati letnega števila turistov preko sedanjih 250.000, ki imajo za obisk na voljo deset jamskih variant.

Na tem zasedanju sem imel dva referata (o pojmu kras, tipizaciji kraških predelov in obsegu krasa po svetu, in zvečer, neformalno, o spremenjenosti kraškega površja v Sredozemlju zaradi kmetijske izrabe tal). Ker je pred leti dal ponudbo za ustanovitev te študijske skupine jugoslovanski nacionalni komite za MGZ in ker sem ji predsedoval, sem se zavzemal za nadaljevanje kraških raziskav znotraj MGZ. Ker je Izvršni komite MGZ vse študijske skupine ukinil, sem kot vodja jugoslovanske delegacije na sestanku vodij v Sydneyu dobil na našo vlogo za ustanovitev nove študijske skupine z imenom Spremembe okolja v kraških predelih (Environmental Changes in Karst Areas) toliko podpisov kolegov, da novi Izvršni komite MGZ zahteve ni mogel odbiti. Poleg petih študijskih skupin je bilo v Sydneyu izvoljenih 24 komisij, ki pokrivajo glavne geografske panoge. Njihov seznam z načrti in imeni predsednikov vred sem po povratku poslal vsem geografskim društvom republik in AO s priporočilom, da se geografi prijavijo kot dopisni člani, kajti po novem številu dopisnih članov ene komisije iz ene države ni omejeno.

Kar 649 referatov, katerih povzetki so objavljeni v dveh knjigah Abstracts, je bilo uvrščenih v 16 sekcij: 16,5% referatov je imela sekcija za geomorfologijo, 15,4 sekcija za ekonomsko geografijo, 9,2% od njih je bilo s področja urejanja okolja in varstva, 9,1% v sekciji za klimatologijo, hidrologijo, oceanografijo in glaciologijo, 6,3% je zajela sekcija za historično geografijo, 6,2 za kulturno geografijo, 6,6 za daljnjo registracijo in kartografijo, 5,1% pripada mestni geografiji itd.

Pod že omenjenimi objavljenimi povzetki (knjigi Abstracts I, II, Sydney 1988) je zapisano ime jugoslovanskega avtorja v treh primerih (Vloga litologije in naklona površja za erozijo kraške prsti, O ranljivosti krasa, Terensko delo – potreba sodobnega pouka; slednje avtorice T. Ferjan). Vodje nacionalnih delegacij in člani vodilnih teles MGZ so v dar sprejeli deveto številko glasila Zveze geografskih društev Jugoslavije Geographica Iugoslavica (sedem člankov o Jugoslaviji, 87 strani, Ljubljana 1988). Vodje nacionalnih delegacij so od avstralskih in drugih geografskih zvez ter organizatorja sprejeli preko 20 knjig in le nekaj manj vsi udeleženci.

Vsebine, ki se organizatorjem zdijo najpomembnejše za sodobno geografijo, navadno pridržijo za plenarna zasedanja. Poglejmo si nekaj naslovov tamkajšnjih predavanj:

- Raznolikost v geografiji: slabost ali prednost (predavatelj P. Claval je poudarjal predvsem zadnje),
- Zgodovina globalnega okolja: medsebojni učinki in spremembe v sistemu geosfera-biosfera,
- Ekosistem v prehodu: izkušnje Avstralije in Nove Zelandije,
- Vloga spola: napredek in izziv za geografsko raziskovanje,
- Pacifično stoletje: bodočnost geografije svetovnega preurejanja (govor je bil o sedanjem praznenju majhnih pacifičnih otokov vzdolž rednih ladijskih linij med Severno Ameriko, Azijo in Avstralijo),
- Prazni prostor sveta: naselitev in razvoj,
- Po napačnem začetku (o zrušenju afriških gospodarstev prvo desetletje po osvoboditvi izpod kolonializma je razmišljal nekdanji predsednik MGZ Nigerijec A. L. Mabogunje),
- Malthus in 21. stoletje.

Kot je videti po naslovih, je ogroženost človeštva precej v ospredju. Kolikor sem se lahko udeleževal teh predavanj, nisem zvedel kaj bistveno takega, kar ne bi že poročalo dnevno časopisje. Posredovani so bili večinoma zaključki drugih znanosti.

Podpisani je pred letom programskemu odboru MGZ predlagal sprejem in izvedbo nekaterih takih raziskovalnih tem ob sodelovanju geografov iz vseh držav, ki jih doslej niso prispevale druge znanosti. Med drugimi je določitev globalnega obsega gorovij (vemo le za hipsografske razmere) in družbenega dogajanja v njih, obseg krasa in tipizacija krasa, pojavi litoralizacije. Ker pa je izvršni komite MGZ pretežno administrativno telo, komisije pa preveč razdrobljene za razsežnejše sistematične raziskave, do takih raziskav ne more priti. Kljub izdaji mednarodnega geografskega terminološkega slovarja ostajata kvantitativni definiciji gorovja in krasa stvar posameznih dežel.

Na skupščini MGZ v Sydneyu sta bila kot edina kandidata izvoljena za predsednika Ronald J. Fuchs iz ZDA in za generalnega sekretarja in blagajnika Leszek A. Kosiński iz Kanade. Poleg štirih podpredsednikov, ki so kandidirali za drugo štiriletno razdobje, so bili izvoljeni še štirje novi. Znanstveno raziskovanje koordinira podpredsednik H. T. Verstappen z Nizozemske. Skupščina je tudi sklenila, da bo naslednji, 27. mednarodni geografski kongres leta 1992 v Washingtonu, ZDA, v letu 1996 pa naj bi bil na Nizozemskem. V letu 1990 bo regionalna geografska konferenca na Kitajskem.

Od kongresa do kongresa je v zadnjem desetletju (1976 v Moskvi, 1980 v Tokyju, 1984 v Parizu, 1988 v Sydneyu) vedno manj udeležencev iz dežel v razvoju. V Avstraliji je za to kriva tudi njena oddaljenost. Med 1200 udeleženci jih je prišlo po uradnem seznamu iz Afrike 28 (največ iz JAR) in iz Latinske Amerike devet. Največ, precej preko 200, je bilo Avstralcev, 177 iz ZDA. Malo jih je bilo tudi iz držav realnega socializma v Evropi. Na seznamu so bila vpisana tudi štiri imena Jugoslovancev. Izvršni komite MGZ v skladu s stremljenji UNESCO razglaša potrebo po univerzalni geografiji. Na svetovnih kongresih je te vedno manj, tudi zato, ker je v razvitem svetu bivanje za nerazvite vedno dražje. Nerazvite dežele pa si organizacije tako zahtevnih kongresov ne morejo privoščiti.

Ivan Gams

3. simpozij študijske skupine za razvoj gorskih in subpolarnih območij (Study Group on Development in Highlands and High-Latitude Zones) od 1. do 6. junija 1987 v Ouluju in v finski, norveški ter švedski Laponiji.

Od petih predvidenih srečanj navedene študijske skupine v letu 1987 sta bili uresničeni samo dve. To sta bila 3. simpozij v Ouluju in na Laponskem v začetku junija, in 4. simpozij v Fairbanksu na Aljaski avgusta 1987.

Simpozij v Ouluju je bil posvečen okolju in življenju v nordijskih deželah. Organizacijo je prevzel Oddelek za geografijo univerze Oulu, sodelovali pa so geografi s Švedske in Norveške. Simpozij se je pričel v Ouluju, nadaljeval pa v Hetti v finski Laponiji, odkoder je vodila ekskurzija čez Finsko in norveško Laponsko, na povratku pa čez švedsko Laponsko do Luleåja, kjer se je zaključil švedski del simpozija. Organizirali so ga geografi univerze v Umeåju. Pri organizaciji terenskega dela so sodelovali finski, norveški in švedski geografi.

Simpozija se je udeležilo 24 udeležencev iz devetih dežel s 14 referati. Prvi dan je bil namenjen problematiki finskega severa. M. Häkkinen je prikazal kmetijstvo Severne Finske in Švedske. H. Jussila je očrtal učinke inovacij na Severnem Finskem v zadnjih desetletjih. S. Aho je primerjal učinke državne pomoči na ruralnih območjih finske Laponije. E. Siuruainen, ki je predsedoval simpoziju in prevzel tudi predsedniške posle skupine po umrlem U. Varju, je kompleksno predstavil novejši smeri razvojne politike Finske. Norvežan A. Thormodsæter je orisal okolje in življenje Se-